

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

1.4.3. Попередня діяльність із проведення контролю та перевірки декларацій, моніторингу способу життя була недостатньо дієвою

Недостатня дієвість заходів контролю та перевірки декларацій, моніторингу способу життя зумовлена рядом чинників.

1. Одним із аспектів проблеми є недостатня кількість проведених повних перевірок декларацій. Зокрема, до Єдиного державного реєстру осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, упродовж 2020 року подано 1 078 960 декларацій, упродовж 2021 року – 1 052 172. Водночас протягом 2021 року Національним агентством проведено лише 1 046 повних перевірок, що становить близько 0,1 % від поданих декларацій.

Через відсутність ресурсної можливості охопити заходами фінансового контролю значно більшу кількість декларацій, діяльність з їх перевірки має вибіркового характеру. Це сприяє уникненню відповідальності за порушення вимог антикорупційного законодавства.

Основними причинами, що обмежують здійснення повних перевірок є:

- відсутність системи накопичення і обробки даних (DWH);
- недостатня автоматизованість процесів проведення повної перевірки;
- низький рівень застосування ризик-орієнтованого підходу під час контрольних заходів в аспекті окреслення обсягу інформації, що перевіряється.

Саме тому *Державною антикорупційною програмою на 2023–2025 роки запропоновано:*

- 1) створити систему накопичення і обробки даних (DWH);
- 2) впровадити програмне забезпечення з автоматизації процесів повних перевірок;
- 3) на підставі ризик-орієнтованого підходу оптимізувати обсяг інформації, що перевіряється під час повної перевірки і включається у документ, що складається за наслідками перевірки.

Вказані заходи дозволять значно підвищити як кількісні, так і якісні показники повних перевірок декларацій.

2. Іншою проблемою, яка потребує вирішення, є велика кількість випадків невчасного подання декларацій. Наприклад, упродовж 2021 року НАЗК опрацювало понад 4600¹ повідомлень від уповноважених осіб з питань запобігання та виявлення корупції щодо фактів неподання чи несвоєчасного подання декларації, підготувало й направило більше 13 800 листів під час контролю своєчасності подання декларацій.

Однак такі контрольні заходи, наразі, не охоплюють усі випадки несвоєчасного подання декларацій, адже здійснюються без їх належної автоматизації. В арсеналі НАЗК не існує програмного комплексу, який дозволив би завчасно попереджати декларанта про необхідність подати декларацію, а також автоматично виявляти осіб, які декларацію не подали у визначений законодавством строк.

Отже, є потреба у розробленні модулю, який би дозволив оптимізувати процес контролю, оперативно одержувати інформацію про факти неподання чи несвоєчасного подання декларацій, направляти та відслідковувати стан одержання листів в рамках

¹ Звіт про діяльність НАЗК за 2021 рік. - Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/zvit-nazk-final1.pdf>

контролю, тощо. Крім цього система зможе нівелювати непрофесійне або недоброчесне виконання обов'язку уповноваженими особами з питань запобігання та виявлення корупції в частині направлення повідомлень НАЗК про факти неподання чи несвоєчасного подання декларації суб'єктами декларування. Удосконалення системи дозволить не лише оперативно реагувати на факти порушень вимог антикорупційного законодавства, а й попереджати їх.

Ураховуючи зазначене, у *Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки запропоновано* впровадити функціонал контролю своєчасності подання декларацій, а також запропоновано реалізувати механізм автоматизації складання адміністративних матеріалів щодо несвоєчасно поданих декларацій.

3. Окремим заходом фінансового контролю, який нормативно передбачений у Законі України «Про запобігання корупції» з 2016 року, проте реалізований лише у 2020 році, є моніторинг способу життя суб'єктів декларування.

Однак реалізація вказаного заходу обмежена передбаченою Законом України «Про запобігання корупції» вибірковістю суб'єктів, до яких він може бути застосований. Розв'язати вказану проблему можливо за умови усунення правової невизначеності щодо повноважень НАЗК здійснювати моніторинг способу життя суб'єктів декларування шляхом їх унормування у ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції» та виключення норми Закону, яка передбачає вибірковість його здійснення. Саме таке рішення передбачено у *Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки*.

4. Заходи фінансового контролю, що застосовуються до осіб, які належать до кадрового складу розвідувальних органів та/або безпосередньо здійснюють розвідувальну, контррозвідувальну, оперативно-розшукову діяльність, НАЗК здійснює з певними особливостями. Така діяльність пов'язана із державною таємницею та здійснюється у спосіб, що унеможливує розкриття належності таких осіб до відповідних державних органів чи військових формувань.

Незважаючи на те, що вищевказана норма закріплена в Законі України «Про запобігання корупції» з 2015 року, НАЗК вперше організувало роботу у цьому напрямі лише у 2020 році. Підвищення дієвості заходів фінансового контролю щодо окремих категорій осіб, визначених ст. 52-1 Закону України «Про запобігання корупції», можливе завдяки застосуванню інструментів автоматизації перевірок.

Тому у *Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки запропоновано* розробити порядок проведення логічного та арифметичного контролю та порядок контролю щодо повноти заповнення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, поданої окремими категоріями осіб, визначених ст. 52-1 Закону України «Про запобігання корупції».